

Дідовець О.*

ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ СУДДІВ ТА ФОРМУВАННЯ СУДДІВ-СЬКОГО КОРПУСУ В УКРАЇНІ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ)

Судова система України, враховуючи її нормативне закріплення, має ряд позитивних характеристик, але на практиці вони не завжди знаходять бажане відображення. Стрімкий розвиток правових відносин, а отже, їх ускладнення, неповне їх нормативне врегулювання, корумпованість в органах державної влади (в тому числі судових), міжнародні інтеграційні процеси - все це спричиняє потребу в проведенні судової реформи в Україні.

Невід'ємним елементом судової реформи має бути кадрова реформа, оскільки якісне формування корпусу суддів безпосередньо впливає на ефективність здійснення правосуддя в державі.

Стаття 127 Конституції України визначає, що на посаду судді може бути рекомендований кваліфікаційною комісією суддів громадянин України, не молодший двадцяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права не менше як три роки, проживає в Україні не менш як десять років та володіє державною мовою [1]. Дане положення знаходить своє відображення і в ч. 2 ст. 59 закону України «Про судоустрій» [2], та ч.1 ст. 7 закону «Про статус суддів» [3].

Відповідно до вищезгаданих статей нормативно-правових актів віковий ценз для кандидата в судді складає 25 років. З точки зору досвідченості такого кандидата варто зазначити, що такий вік є замалим [7, 9].

У ФРН мінімальний вік на претендування на посаду судді у вищих федеральних судах складає тридцять п'ять років. Як свідчить практика професійними суддями у Великій Британії не стають особи молодші сорока років, частіше це особи, які досягли 50-річного віку та старші. У Канаді на момент призначення вік більшості суддів складає близько 50 років [6].

Згідно з статею 7 закону України «Про вищу освіту» визначаються три рівня вищої освіти: неповна, базова і повна. [4] У нормативно-правових актах, які врегульовують особливості правового статусу суддів, чітко не визначається характер вищої освіти, якою мають володіти претенденти на посаду судді. Це призводить до неврегульованості даного питання та можливості формування корпусу суддів особами без якісної освіти та кваліфікації.

На противагу вищенаведеному, в законі України «Про нотаріат» чітко дається перелік тих закладів, після закінчення яких особа може працювати нотаріусом, а саме: академія, інститут, університет [5].

На нашу думку, є достатньо дискусійним питання щодо можливості отримання претендентами на посаду судді вищої юридичної освіти за кордоном. У нормативній базі нашої держави відсутні норми, які б врегульовували дане питання. Це означає, що особа, яка закінчила вищий навчальний заклад, наприклад, в країні англосаксонської правової

* студентка 3 курсу спеціальності «міжнародне право» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Хонін В.М.

сім'ї, за умови визнання диплома за національним законодавством, теоретично може бути суддею. Така обставина виключає можливість повного та досконалого оволодіння цією особою норм національного права та ставить під сумнів її професіоналізм.

В Австрії на посаду судді може претендувати тільки дієздатна особа-громадянин держави, який володіє ідеальною репутацією, дипломом про проходження повного курсу юридичної освіти в університеті, як мінімум пройшла однорічну судову практику, а також має позитивні характеристики від трьох чи більше суддів-наставників. Крім того, обов'язковою умовою є наявність спеціальної п'ятирічної освіти, додаткової до університетської.

У ФРН немає спеціальної суддівської підготовки, всі юристи отримують однакову юридичну освіту в університеті, є обов'язковим проходження стажування [6].

Така умова як стаж роботи у галузі права не менше як три роки теж не є до кінця визначеною, оскільки незрозуміло, якою саме діяльністю має займатися претендент на посаду судді. Теоретично перевагу мали б надавати особам, які працюють в суді, адвокатурі, прокуратурі, Але на практиці призначаються помічники голови суду, слідчі, помічники приватних нотаріусів та інші особи, які безпосередньо не займаються реалізацією норм матеріального та процесуального права [8].

Законодавчо необхідно встановити вимоги щодо стажу роботи для зайняття посади судді в суді вищої інстанції. На зайняття посади судді в судах вищих інстанцій можуть претендувати судді, які пропрацювали в суді найближчої до нього суду нижчої інстанції, наприклад, для судді апеляційного суду – п'ять років у місцевому суді; судді вищого суду – п'ять років у апеляційному суді. Це дозволить формувати суди вищих інстанцій кваліфікованими і досвідченими суддями [10].

У Великобританії перевага надається професіоналізму суддів, тому у більшості випадків призначаються особи, задіяні в адвокатській діяльності та із стажем роботи не менше десяти років.

Конституційний порядок призначення і звільнення суддів повною мірою не забезпечує незалежності суддів. Президент України і Верховна Рада України є політизованими органами влади. Ці органи є потенційними учасниками судових процесів, оскільки юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, у томі числі і за участі в них Президента України та Верховної Ради України. Крім того, своєчасність обрання та звільнення суддів залежить і від можливого дострокового припинення повноважень парламенту, а також часу проведення виборів народних депутатів України, обрання Голови Верховної Ради України, формування коаліції депутатських фракцій. Подібні зміни в законодавстві спричинять зміни до Основного закону держави.

М. Савченко (президент Всеукраїнської суддівської асоціації) вважає, що незалежність суддів буде краще забезпечена за умови обрання суддів безстроково, на конкурсних засадах за результатами анонімного тестування (іспиту) незалежним органом, у складі якого повинно бути більше половини суддів, у тому числі суддів у відставці. Таким органом може стати Вища рада юстиції України [10].

З метою зміцнення незалежності та довіри до суду необхідно встановити обмеження для зайняття посади судді для осіб, які самі, а можливо і їх родичі, мали судимості, а також обмеження роботи родичів чи свояків в судах однієї територіальної чи предметної юрисдикції [10].

Таким чином, запорукою ефективного функціонування судової системи будь-якої держави є якісний підбір членів судового корпусу. Національне законодавство з даного питання має бути переглянуте, зокрема в частині щодо підвищення вікового цензу суддів

(хоча б до 30 років), визначення типів вищих навчальних закладів при характеристиці освіти претендентів на посаду суддів, стажу та характеру їхньої роботи. Обрання судді на посаду повинно відбуватися на конкурсних засадах на основі іспиту, мають бути внесені доповнення стосовно бездоганної поведінки і репутації, відсутності кримінального минулого, юридична освіта має здобуватися в Україні, термін проживання кандидата на посаду судді повинен бути безперервним до дня його обрання, обмежити зайняття посади судді особами, які є близькими родичами чи свояками в судах однієї територіальної та предметної(спеціальної) юрисдикції. Такі зміни сприятимуть прозорості судового процесу, незалежності та неупередженості суддів при винесенні судових рішень, покращенню самої процедури формування суддівського корпусу, беручи до уваги сучасні тенденції серед інших держав у даній сфері.

Література

1. Конституція України: Офіційне видання. – К.: Парламентське видавництво, 2006. – 159с.
2. Закон України «Про судоустрій»// www.zakon.rada.gov.ua. – Дата відвідування: 10 жовтня 2010.
3. Закон України «Про статус суддів»// www.zakon.rada.gov.ua. - Дата відвідування: 10 жовтня 2010.
4. Закон України «Про вищу освіту»// www.zakon.rada.gov.ua. - Дата відвідування: 10 жовтня 2010.
5. Закон України «Про нотаріат»// www.zakon.rada.gov.ua. - Дата відвідування: 10 жовтня 2010.
6. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – Кн.1. – 318с.; Кн.2. – 335с.
7. Прилуцький С. Якою має бути судова реформа/ Вісник центру суддівських студій. – www.pravosuddia.net. – Дата відвідування: 10 жовтня 2010.
8. Монтян Т. Українське правосуддя: немає дна у безодні//www.tema.in.ua/article/4465.html. - Дата відвідування: 10 жовтня 2010.
9. А судьи кто? – О кадровой реформе правосудия// www.pravosuddia.net.- Дата відвідування: 10 жовтня 2010.
10. Якою має бути судова реформа? Питання судової реформи та незалежності суддів в Україні // www.pravosuddia.net. - Дата відвідування: 10 жовтня 2010.